

В.В. Булат,
студ. IV курсу, спеціальність “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального
права, кримінального процесу та криміналістики О.В. Нарожна

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ФОТОГРАФІЇ

Згідно з Інструкцією “Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень” від 08.10.1998 р. фототехнічна експертиза є криміналістичною експертизою [1, п. 1.2 р. І].

Предметом фототехнічної експертизи є фактичні дані, що стосуються справи, які пов’язані із зафіксованою в кіно-, та фотодокументах інформацією, технікою та технологією їх виготовлення [2].

Як правило, фототехнічна експертиза призначається в тих випадках, коли необхідно встановити дані, зафіксовані на фотозображеннях в латентному (неявному) вигляді. Наприклад, визначити розміри зафіксованих на фотознімку предметів, взаємне розташування автомобілів відносно країв проїжджої частини дороги, точку зйомки фотознімка чи відтворити матеріальну обстановку місця події за фотознімками.

Відповідно об’єктами дослідження є фотознімки, технічні засоби та фотоматеріали, які застосовувались для їх виготовлення [2].

Поняття фотознімку в цьому разі має більш широке значення і включає довільні чорно-білі та кольорові зображення, отримані фотоспособом. До фотознімків належать також і фотозображення, отримані без використання мокрого фотопроцесу шляхом друку на сучасних електронних засобах, але формування самого зображення при цьому обов’язково включає оптичний канал (наприклад фотокартки з цифрових фотоапаратів, з відеозапису, кінозйомка). Зображення може бути позитивним або негативним, виконаним на папері або прозорій основі (скло, плівка). Таким чином, об’єктами дослідження можуть бути фотокартки, діапозитиви, негативи, мікрофільми, кінофільми, відеозаписи, тощо.

До технічних засобів належать фотознімальна апаратура (фотоапарати, кінокамери, відеоканери, насадки на об’єктиви) та лабораторне

устаткування (фотозбільшувачі, копіювальні фотостанки, кадрувальні та копіювальні рамки, фоторізаки, глянцювальні апарати), тобто засоби, при використанні яких на фотознімках можуть відображатись їх ознаки.

Фотоматеріали складаються із світлочутливих матеріалів (фото та кіноплівки, фотопластинок, фотопаперу) і фотореактивів (проявників, фіксажів, віражів, відбілювачів тощо). При цьому для дослідження можуть надаватись як сухі речовини, так і їх розчини [3].

У фототехнічній експертизі мають місце дві самостійні спеціалізації: дослідження фотографічних зображень та технічних засобів їх отримання; дослідження матеріальної частини фотознімків. В свою чергу, дослідження фотозображень потребує від експерта знань у галузях фототехніки та фізики оптики, а аналіз матеріальної частини фотознімка – в області хімії та фізики фотопроцесу.

Відтак, при дослідженні фотозображень вирішуються наступні завдання:

- ідентифікаційні: ототожнення технічних засобів, які використовувались для виготовлення фотознімків, негатива – за фотознімком, окремих предметів (одягу, виробів, приміщень, окремих ділянок місцевості) – за зображеннями їх на фотознімку;
- діагностичні: встановлення обставин виготовлення фотознімків (ретуш зображення, монтаж, диференціація репродукцій та фотознімків, отриманих з натури, визначення точки зйомки, тощо), визначення натуральних розмірів предметів, зафіксованих на фотознімках, відновлення первинного зображення на фотознімку, втраченого в результаті дії агресивних для фотоемulsії факторів, реконструкція матеріальної обстановки місця події за фотознімком;
- класифікаційні: встановлення класу фотоапаратури, за допомогою якої міг бути виконаний фотознімок [2].

Разом з тим, при аналізі матеріальної частини фотознімків також вирішуються ідентифікаційні та діагностичні завдання, які полягають у встановленні типу та виду світлочутливих матеріалів і реактивів, застосованих для виготовлення фотознімка, належності окремих кадрів одній плівці, визначенні параметрів світлочутливих матеріалів та їх відповідності технічним вимогам, віднесенні фотоматеріалів до конкретної партії виготовлення, визначенні технологічних процесів, які застосовувались при виготовленні фотознімка, тощо [3].

Для вирішення поставлених завдань вирішується ряд типових питань [1, п. 17.1 р І].

Залежно від поставлених питань експерту надається фото- та кіноапаратура, фотознімки, кінофільми, фото- та кіноматеріали. Апаратура,

яка надається до експертної установи, повинна бути ретельно упакована з метою збереження її від пошкоджень під час транспортування [1, п.п. 17.3, 17.5 р. 1].

При реконструкції місця події, зафіксованого на фотознімку, виконаному без дотримання правил метричної фотозйомки, експерт у лабораторних умовах визначає точку зйомки, відстань між предметами, інші умови фотозйомки, після чого на місці події шляхом зіставлення зображень з досліджуваного фотознімка із зображеннями натури здійснює реконструкцію предметної обстановки місця події. Це дає можливість ретроспективно дослідити місце події та виявити необхідні для слідства відомості.

Часто фототехнічна експертиза призначається у справах за позовами про порушення авторських прав, коли об'єкт інтелектуальної власності фігурує в рекламній тиражній продукції, відеокліпах тощо. При цьому вирішуються задачі як ідентифікації зображених на фотознімках об'єктів, так і визначення технології виготовлення фотознімка в тиражній продукції (монтаж, ретуш, фрагментація тощо) [3].

Загальна оцінка результатів фототехнічної експертизи проводиться за тими самими принципами, за якими оцінюються й інші експертизи. Особливості в оцінці даної експертизи виникають у тих випадках, коли на експертизу надаються технічні засоби із змінними пристроями (об'єктиви, касети, рамки тощо). У таких випадках необхідно звернути увагу на те, чи проведено ідентифікацію на основі дослідження належних об'єктів та чи дійшли висновку про тотожність технічних засобів за ознаками їх змінюваних частин [3].

Висновки: фототехнічна експертиза виконує значну роль при вирішенні спірних ситуацій, допомагає встановити фактичні дані та відтворити матеріальну обстановку місця події. В свою чергу, висновок експерта є доказом у провадженні, а також може стати підставою для судового розгляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення 31.03.2019 р.).
2. Криміналістика: питання і відповіді: навч. посібник / А.В. Кофанов та ін. URL: <https://www.rulit.me/books/kriminalistika-read-313961-1.html> (дата звернення: 31.03.2019 р.).
3. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І.В. Гори. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 504 с.